

PERSPECTIVA

LEGNICKIE STUDIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNE

Rok XI 2012 nr 1 (20)

Ks. MAREK STĘPIEŃ

STATUT I REGULAMIN PAPIESKIEGO KOLEGIUM POLSKIEGO W RZYMIE Z 1960 ROKU

Papież Pius IX w 1866 r. erygował Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie. W tym samym roku został zatwierdzony oraz wydrukowany *Regulamin* tej instytucji. Kolegium miało za zadanie kształcenie młodych Polaków w zakresie filozofii, teologii oraz prawa kanonicznego, a także przygotowywanie ich do przyjęcia święceń kapłańskich.

Na początku XX w. w wielu seminariach i kolegiach rzymskich opracowano i opublikowano normy oraz zasady postępowania alumnów, co – jak się wydaje – uczyniono z inicjatywy Stolicy Apostolskiej¹. W 1909 r. opublikowano *Regolamento per gli alunni del Pontificio Collegio Polacco in Roma*². W dokumencie tym

---

¹ Por. *Regolamento per gli alunni del Pontificio Seminario Pio*. Civittà Vecchia 1904. Archiwum Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie (dalej skrót: APKP). Archiwum I (dalej skrót: I) sygn. 29.3. Por. *Reglamento de los alumnos del Pont. Colegio Pio Latino Americano*. Soc. Tip. Macioce&Pisani – Isola Liri [b.r.w. – po 1908]. APKP sygn. I 29.7. Por. *Ordinatio studiorum Collegii Germanici et Hungarici Urbis auctoritate A.R.P. Francisci Xav. Wernz Praepositi Generalis Soc. Jesu edita*. Romae 1913. APKP sygn. I 29.4. Por. *Statuta Collegii Pontificii Internationalis „Angelici” Ordinis Praedicatorum*. Romae [b.r.w., prawdopodobnie 1908]. Ex Typographia Ricardi Garroni. APKP sygn. I 29.6. Mimo że w tytule ostatniej wymienionej publikacji użyto terminu „Statuty”, to zawarte są tam tylko normy i zasady dotyczące alumnów.

² Por. *Regolamento per gli alunni del Pontificio Collegio Polacco*. Roma 1909. APKP sygn. I 27.1. Wcześniej, w 1894 r. nakł. Papieskiego Kolegium Polskiego wydano w Krakowie *Przepisy Kolegium Polskiego w Rzymie*. Treść *Przepisów* dotyczyła tylko alumnów. W publikacji określono sposoby wypełniania przez studentów praktyk religijnych oraz zasady zachowania dyscypliny.

sprecyzowano procedurę przyjmowania kandydatów do Kolegium. Wprowadzono możliwość korzystania z darmowych stypendiów przez studentów z polskich diecezji i określono roczny koszt utrzymania. Zobowiązano również alumnów do studiowania wyłącznie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, co wynikało prawdopodobnie z bardzo dobrej opinii, jaką wówczas cieszyła się ta uczelnia.

Dopiero po upływie ponad pół wieku Święta Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich, dekretem z dnia 12 grudnia 1960 r., zatwierdziła nowy *Statut i Regulamin* Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie³. Kardynał Stefan Wyszyński, prymas Polski, pismem z dnia 14 lutego 1961 r. (N. 958/61/P.), przesłał rektorowi ks. prałatowi Władysławowi Rubinowi uwierzytelniony odpis tych dokumentów z prośbą o publiczne odczytanie alumnom ich treści i zabezpieczenie w archiwum Kolegium uwierzytelnionej kopii⁴.

Niniejszy artykuł jest próbą przedstawienia problematyki zawartej w tych dokumentach w aspekcie zadań i zasad funkcjonowania Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie.

1. ZADANIA KOLEGIUM

Statut z 1960 r. określał Papieskie Kolegium Polskie jako instytucję posiadającą kościelną osobowość prawną⁵, która ma za zadanie przyjmowanie kandydatów

---

W zasadzie powtórzono uregulowania znajdujące się w pierwszym *Regulaminie* Kolegium z 1866 r., nie posiadały one jednak aprobaty Stolicy Apostolskiej. Por. *Przepisy Kolegium Polskiego w Rzymie*. Kraków 1894. APKP sygn. I 26.

³ *Dekret. Sacra Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus* (uwierzytelniony odpis) (Rzym, 12.12.1960). Prot. Num. 493/60. APKP Archiwum III (dalej skrót: III) sygn. 28.2.

⁴ *List. Kard. S. Wyszyński do ks. Rubina* (Warszawa, 14.02.1961). APKP sygn. III 28.2. Do pisma zostały dołączone uwierzytelnione odpisy: listu Kongregacji skierowanego do prymasa Polski, *Statutu i Regulaminu* Papieskiego Kolegium Polskiego (choć kard. S. Wyszyński w liście pisze tylko o Statucie) oraz dekretu Kongregacji zatwierdzającego *Statut i Regulamin*.

⁵ Osobowość prawna Papieskiego Kolegium Polskiego nie była uznawana w świetle prawa włoskiego. Dopiero w marcu 1980 r. ówczesny rektor, ks. Józef Michalik rozpoczął starania w tej sprawie. Kard. Stefan Wyszyński, w imieniu Konferencji Episkopatu Polski, upoważnił rektora „do poczynienia odpowiednich kroków zmierzających do formalnego uznania osobowości prawnej Pontificio Collegio Polacco przez wyżej wymienione Władze Włoskie [...]”. Jednak decydujące znaczenie dla pomyślnego załatwienia tej sprawy miało pismo Kongregacji Wychowania Katolickiego z dnia 7 kwietnia 1987 r. skierowane do rektorów papieskich seminariów, kolegiów i konwiktów kościelnych w Rzymie. Powiadomiono w nim, że na mocy zmian z 1985 r. wprowadzonych do Konkordatu zawartego między Stolicą Apostolską a państwem włoskim, wszystkie instytucje kościelne w Rzymie, uznane przez państwo włoskie, mają być wpisane do wykazu osób prawnych. W związku z powyższym Kongregacja poleciła, aby do dnia 3 czerwca 1987 r. złożono do władz cywilnych odpowiednie pisma w tej sprawie. W wyniku przeprowadzonej procedury, Minister Spraw Wewnętrznych Republiki Włoskiej w dniu 20 lipca 1987 r. wydał poświadczenie, że Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie posiada osobowość prawną w świetle prawa Republiki Włoskiej. *Upoważnienie. Kard.*

z polskich diecezji w celu ich kształcenia i przygotowywania do przyjęcia święceń kapłańskich⁶. Tak sformułowane zadania wskazują, że pracownicy Kongregacji, przygotowując i aprobując statuty i regulaminy kolegiów oraz seminariów rzymskich, posługiwali się gotowymi wzorami tych dokumentów. Zakładano w nich, że w instytucjach tych będą kształceni kandydaci do kapłaństwa, a nie księża. Natomiast do Kolegium Polskiego, już od zakończenia II wojny światowej, przyjmowano także kapłanów, a od roku akademickiego 1963-1964 zamieszkiwali tam jedynie księża, którzy podejmowali studia specjalistyczne w papieskich uczelniach rzymskich⁷. Wcześniej, od czasu utworzenia Kolegium (1866 r.), głównym celem tej instytucji było przygotowanie młodzieży narodowości polskiej do przyjmowania święceń kapłańskich, a wyświęceni kapłani mieli za zadanie wypełniać posługę kapłańską w swoich diecezjach, pod zwierzchnictwem lokalnych biskupów⁸.

2. ZASADY FUNKCJONOWANIA I PERSONEL

Kolegium pozostawało pod zwierzchnictwem papieża, a w jego imieniu władzę administracyjną sprawowała Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich. Podobnie było to unormowane w pierwszym *Regulaminie* Kolegium z 1866 r., z tą jednak różnicą, że Kongregacja sprawująca nadzór nad kolegiami rzymski-

---

S. Wyszynski (wydane w języku polskim i włoskim) (Warszawa 19.03.1980). N. 712/80/P. APKP sygn. III 16. Zob. w tym samym miejscu: *Dichiarazione. Vicariato di Roma* (Roma, 11.11.1982), *Dichiarazione. Sacra Congregatio pro Institutione Catholica* (Roma, 25.10.1985), *Lettera. Sacra Congregatio pro Institutione Catholica ai Reverendi Rettori dei Pont. Seminari, Collegi e Convitti Ecclesiastici di Roma* (Roma, 7.04.1987), *Attestato. Il Ministro dell'Interno* (Roma, 20.07.1987).

⁶ Pkt 2. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe* (uwierzytelniony odpis) (Rzym, 12.12.1960). Ad N. 3217/60/P. APKP sygn. III 28.2 s. 1.

⁷ Ks. Bolesław Wyszynski, który pełnił funkcję rektora Kolegium w latach 1963-1978 stwierdził w notatce: „Dopo la seconda guerra mondiale l'Episcopato Polacco decide di inviare a Roma solo i sacerdoti che approfondiscano i studi nelle diverse discipline ecclesastiche”. *Lo statuto provvisorio* [b.r.w]. APKP sygn. III 28.2. Por. *Zarys dziejów Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie*. W: *100-lecie Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie*. Drukarnia Watykańska „Poliglotta” 1966 s. 38, 40. Powyższe stwierdzenie rektora Wyszynskiego, że po II wojnie światowej Episkopat Polski zdecydował, że na studia do Rzymu będą kierowani tylko księża, nie było poparte faktami. Jak wynika z list alumnów Kolegium polskiego, ostatni raz zamieszkiwali tam klerycy przygotowujący się do kapłaństwa w roku akademickim 1962-1963. Por. *Listy i wykazy alumnów Kolegium* (23.11.1953; 20.10.1954; 30.10.1959; 3.11.1960, 23.03.1962; 8.09.1963; 29.01.1964; 17.05.1965). APKP sygn. III 39.

⁸ Art. 1 pkt 1. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*. Roma 1866. APKP s. 3 sygn. I 25.1. Warto zaznaczyć, że wśród pierwszych sześciu alumnów przyjętych do Kolegium w marcu 1866 r. był jeden kapłan – Józef Pelczar, późniejszy biskup przemyski, beatyfikowany i kanonizowany przez Jana Pawła II. Zob. *Alunni del Collegio Polacco. Stato del Personale dal 25 Marzo 1866 al 31 Dicembre detto anno*. APKP sygn. I 11.3.

mi miała inną nazwę⁹. Statut z 1960 r. przewidywał funkcję kardynała protektora i dwóch tzw. deputatów, z których jeden zajmował się sprawami administracyjnymi, a drugi zasadami zachowania dyscypliny w Kolegium. Deputatami byli księża mianowani przez Kongregację na okres sześciu lat¹⁰. Nie określono w *Statucie*, kto mianował kardynała protektora, ale wydaje się rzeczą oczywistą, że taką nominację otrzymywano od papieża albo z dykasterii Stolicy Apostolskiej przez niego upoważnionej. Natomiast pierwszy *Regulamin* Kolegium z 1866 r. stanowił, że nad funkcjonowaniem tej instytucji miał czuwać kardynał protektor, któremu pomocą winni byli służyć dwaj deputaci mianowani przez niego spośród duchowieństwa rzymskiego, do zadań których należały: dbałość o przestrzeganie dyscypliny, zajmowanie się bieżącą administracją Kolegium, wypełnianie innych obowiązków określonych przez kardynała protektora¹¹. W *Regulaminie* z 1866 r. nie określono jednak kadencyjności przy nominacji deputatów¹².

Zgodnie z postanowieniami *Statutu* z 1960 r. rektora Kolegium mianował papież, bez ograniczenia czasowego, wysłuchawszy polskich biskupów, za pośrednictwem Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich, co w procedurze mianowania było nowym wymogiem¹³. Rektor reprezentował tę instytucję jako osobę prawną i był jej moderatorem. W *Statucie* podkreślono, że rektor swoje zadania zobowiązany był wypełniać jak najlepiej, z należytą sumiennością i starannością¹⁴. Obowiązkiem rektora było też dbanie o funkcjonowanie Kolegium, troska o rozwój pobożności alumnów, pilnowanie, aby przestrzegano zasad dyscypliny oraz sprawowanie nadzoru nad zatrudnionym personelem. Te wszystkie działania powinny być podejmowane w łączności z Kongregacją Seminariów i Studiów Uniwersyteckich oraz kardynałem protektorem i polskimi biskupami¹⁵. Takie określenie obowiązków rektora w *Statucie* wskazuje jednoznacznie, że do nadzoru nad funkcjonowaniem Papieskiego Kolegium Polskiego zostali włączeni także polscy biskupi.

⁹ Por. Pkt 1, 4. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe*. s. 1. Por. Art. 1 pkt 1. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 3.

¹⁰ Pkt 3, 7. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe*. s. 1-2.

¹¹ Deputaci byli zobowiązani przepisami *Regulaminu* z XIX w. wizytować Kolegium nie mniej niż jeden raz na piętnaście dni, a każdy alumn w czasie wizytacji miał prawo przedstawić swoją sytuację i prosić o pomoc. Art. 1 pkt 4. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 3-4.

¹² *Tamże*.

¹³ Po utworzeniu Kolegium w 1866 r. rektora mianował papież, po uprzednim przedstawieniu kandydata przez kardynała protektora, z tą jednak różnicą, że w pierwszym *Regulaminie* umieszczono zapis umożliwiający jego mianowanie spośród księży należących do Zgromadzenia Zmartwychwstańców z zaznaczeniem – „o ile będzie to pożyteczne”. Art. 1 pkt 5. *Tamże*. s. 4.

¹⁴ Pkt 4-6, 8. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe*. s. 1-2.

¹⁵ Pkt 13-14. *Tamże*. s. 3.

Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich mianowała ojca duchownego, którego zadaniem była opieka i kierownictwo duchowe nad alumnami¹⁶, a także akceptowała wybór ekonoma, którego prezentowali biskupi polscy. Spowiedników Kolegium natomiast mianował rektor, po uzyskaniu zgody wikariusza Rzymu¹⁷. W omawianym *Statucie* procedurę mianowania ekonoma i spowiedników Kolegium zmieniono, gdyż – zgodnie z pierwszym *Regulaminem* Kolegium z 1866 r. – nominacje te należały do kompetencji kardynała protektora¹⁸.

Wraz z wejściem w życie *Statutu* i *Regulaminu* z 1960 r. daje się zauważyć zwiększony wpływ Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich oraz biskupów polskich na funkcjonowanie Papieskiego Kolegium Polskiego, a jednocześnie zmniejszenie roli deputatów i kardynała protektora¹⁹.

3. PRZYJMOWANIE I USUWANIE ALUMNÓW

Według norm zawartych w *Statucie* z 1960 r., kandydaci na alumnów powinni byli odznaczać się powołaniem do służby Bożej, wzorowo postępować, mieć nieskazitelny charakter, dobre zdrowie i potrzebne zdolności. Biskupi diecezjalni delegowali do Kolegium tych, którzy odznaczeni byli wymienionymi przymiotami²⁰. Dodatkowo, we wstępie do *Regulaminu* określono warunki, jakie musiał spełniać kandydat, aby mógł ubiegać się o przyjęcie²¹. Zgodnie z tymi przepisami powinien wyróżniać się stałym pragnieniem przygotowywania się do działania na większą chwałę Bożą oraz dla zbawienia dusz i w tym kierunku sumiennie pracować. Oprócz tego winien odznaczać się nienagannym charakterem, gdyż to jest wymogiem powołania, być uzdolniony, aby z powodzeniem ukończyć studia filozoficzno-teologiczne oraz cieszyć się dobrym zdrowiem i posiadać odpowiednie siły fizyczne,

¹⁶ Zgodnie z *Regulaminem* Kolegium z 1866 r. ojców duchownych było dwóch. Spowiadali oni domowników Kolegium, nauczali alumnów modlitwy i rozmyślenia. Sprawując swój urząd, nie mieli prawa ingerować w administrowanie Kolegium, musieli również unikać tego, co w jakikolwiek sposób mogłoby zakłócić kierownictwo duchowe sprawowane nad alumnami. Art. 8 pkt 1-3. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 24-25.

¹⁷ Pkt 9-10. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe*. s. 2.

¹⁸ Por. Art. 1 pkt 7. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 4.

¹⁹ Por. Art. 1 pkt 4, art. 4 pkt 5, art. 5 pkt 21. *Tamże*. s. 3-4, 14, 19. Zgodnie z postanowieniami pierwszego *Regulaminu* Kolegium, personel Kolegium, z wyjątkiem rektora, był mianowany przez kardynała protektora. Art. 1 pkt 7, art. 8 pkt 1-3. *Tamże*. s. 4, 24-25.

²⁰ Pkt 11. *Statuta Pontificii Collegii Polonorum in Urbe*. s. 2.

²¹ Por. Pkt 1-2. *Regulae ab alumnis Pontificii Collegii Polonorum in Urbe servandae* (uwierzytelniony odpis) (Rzym, 12.12.1960). Ad N. 3217/60/P. APKP s. 1 (sygn. III 28.2). *Regulamin* powstał w języku łacińskim. Podzielono go na cztery części: o przyjęciu (pkt 1-4), o formacji duchowej (pkt 5-13), o studiach (pkt 14-20), o dyscyplinie (pkt 21-51) i dodano dwa punkty zakończenia (pkt. 52-53). Tytuły kolejnych części i zakończenia brzmią następująco: *De Admissione*, *De Formatione Spirituali*, *De Studiis*, *De Disciplina*, *Epilogus*. Zob. *Tamże*. s. 1-14.

aby jak najlepiej pracować i sprostać stawianym przed nim obowiązkom. Alumna prezentował na piśmie jego ordynariusz, zaświadczał, że kandydat posiada wymagane cechy, następnie przedstawiał wszystkie wiadome mu okoliczności sprawy²². Wymagania stawiane kandydatom przez *Statut* i *Regulamin* z 1960 r. różniły się od zawartych w przepisach z 1866 r. Wówczas alumni starający się o przyjęcie byli zobowiązani dostarczyć o wiele więcej dokumentów²³. Nowością w procedurze przyjmowania kandydatów do Kolegium, opisanej w *Regulaminie* 1960 r., było wcześniejsze uzyskanie zgody od prymasa Polski. Natomiast na mocy postanowień *Regulaminu* z 1866 r. taka zgoda wymagana była od kardynała protektora²⁴.

Student, który został przyjęty do Kolegium, miał obowiązek stawić się przed początkiem października, zabierając ze sobą ubranie na cały rok oraz określoną sumę pieniędzy, która wystarczyłaby na powrót do ojczyzny i na pokrycie innych wydatków. Pieniądze te obowiązkowo miały być zdeponowane u ekonoma Kolegium. Kapłan, który ubiegał się o przyjęcie, musiał zgłosić się do Kolegium pierwszego października, a w czasie wakacji (15 lipca – 1 października) nie mógł przebywać w Kolegium, zapewniając sobie we własnym zakresie inne miejsce pobytu²⁵. W stosunku do przepisów zawartych w *Regulaminie* dla alumnów z 1909 r. przyspieszono o około trzy tygodnie przyjazd studentów do Kolegium na nowy rok

²² Pkt 1-2. *Regulae ab alumnis Pontificii Collegii Polonorum in Urbe servandae*. s. 1.

²³ Wówczas kandydatami do Kolegium mogli być młodzi Polacy posiadający powołanie do kapłaństwa oraz odpowiednie przymioty i cechy. Osoba ubiegająca się o przyjęcie do Kolegium zobowiązana była dostarczyć rektorowi list od biskupa swojej diecezji, w którym autor wykazywał, że kandydat posiada powołanie do kapłaństwa oraz świadectwa: „prawego urodzenia”, chrztu i bierzmowania, zaświadczenie o prawym postępowaniu i dobrym stanie zdrowia. *Regulamin* nakładał również na kandydata obowiązek przekazania rektorowi uwierzytelnionego dokumentu potwierdzającego posiadanie odpowiedniego depozytu pieniężnego. Suma ta miała mieć wysokość wystarczającą na pokrycie kosztów czasowego wyjazdu do ojczyzny oraz ewentualnego utrzymania studenta w Kolegium przez co najmniej semestr. Ważnym warunkiem było ukończenie przez kandydata piętnastego roku życia. Fakt przyjęcia potwierdzany był przez kardynała protektora, po uprzednim zaświadczeniu rektora, że wszystkie wymagane dokumenty zostały złożone. Kandydaci przyjęci na mocy potwierdzenia udzielonego przez kardynała protektora, którzy ostatecznie nie zgłosili się do Kolegium w ustalonym przez rektora terminie lub przyjechali do Rzymu, ale nie stawili się w Kolegium, nie byli przyjmowani. Rektor miał obowiązek troszczyć się o to, aby studenci nie przyjeżdżali do Kolegium w miesiącach letnich, ale by przybywali jesienią, jednak nie później niż w połowie października każdego roku. Art. 2 pkt 1-8. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 5-6.

²⁴ Fakt przyjęcia kandydata do Kolegium potwierdzany był przez kardynała protektora, po uprzednim zaświadczeniu rektora, że wszystkie dokumenty zostały złożone. Art. 2 pkt 3, 5-6. *Tamże*. s. 5-6.

²⁵ Pkt 3-4. *Regulae ab alumnis Pontificii Collegii Polonorum in Urbe servandae*. s. 1-2.

akademicki²⁶, a także pominięto zagadnienia dotyczące stypendiów alumnów²⁷, które zostały później uregulowane przez polskich biskupów. Kardynał Stefan Wyszyński, prymas Polski, w dniu 1 grudnia 1963 r. wydał *Regulamin stypendialny dla polskich kapłanów studiujących w Rzymie*. Dokument ten dotyczył księży mieszkających w Papieskim Kolegium Polskim i Papieskim Kościelnym Instytucie Polskim, korzystających ze stypendiów Ligi Katolickiej Pomocy Kościołowi w Polsce z siedzibą w Chicago²⁸.

Jeśli student nie mógł opanować wymaganego zakresu wiedzy lub nie przestrzegał dyscypliny albo był niedbały w swoim zachowaniu, rektor Kolegium miał prawo usunąć go z Kolegium, po wcześniejszym wysłuchaniu opinii dwóch deputatów i zakomunikowaniu swojej decyzji zainteresowanemu ordynariuszowi. Procedura wydalenia alumna została zmieniona w stosunku do tej obowiązującej od utworzenia Kolegium, między innymi w kwestii zgody protektora na usunięcie studenta, którą zastąpiono wymogiem zasięgnięcia opinii deputatów²⁹.

Zakończenie *Regulaminu* z 1960 r. zawiera formułę stwierdzającą, iż żadne nowe prawa i zwyczaje nie mogą być w Kolegium wprowadzane, a istniejące zawierane lub zmieniane. Studenci powinni być zaznajamiani z obowiązującymi

²⁶ W ten sposób spełniono postulat zgłaszany na początku XX w. przez ówczesnego rektora Kolegium – ks. Pawła Smolikowskiego. Natomiast w *Regulaminie* z 1909 r. ustalony był termin przybycia studentów do Kolegium na nowy rok akademicki na dzień 20 października. Por. *Kopia listu. Smolikowski do Ferraty* (Rzym, 9.05.1906). APKP sygn. I 24.19. Zob. Pkt 3. *Regolamento per gli alunni del Pontificio Collegio Polacco*. s. 3.

²⁷ W *Regulaminie* z 1909 r. zapisano, że darmowe stypendia dla alumnów zostaną tak podzielone, aby wszyscy biskupi mogli wysłać na studia do Rzymu po jednym kandydacie z każdej polskiej diecezji – *per turnum*, a roczne stypendium ustalono na sumę 1200 lirów. Pkt 2, 4. *Tamże*. s. 3.

²⁸ Por. *Regulamin stypendialny dla polskich kapłanów Studiujących w Rzymie* (Warszawa, 1.12.1963). N.5450/63/P. APKP s. 1-2 sygn. III 28.1. Episkopat Polski ustanowił 55 stypendiów naukowych przeznaczonych dla polskich kapłanów diecezjalnych. Ze stypendiów tych miało korzystać jednocześnie 20 kapłanów mieszkańców w Kolegium i 35 zamieszkałych w Papieskim Instytucie Polskim. Każda diecezja w Polsce mogła wysłać do Rzymu dwóch lub trzech stypendystów, co w dokumencie określono jako „średnią”. W wyjątkowych okolicznościach, np. gdy jakaś diecezja nie wykorzystałaby przyznanych jej stypendiów, dopuszczane były odstępstwa od tej zasady. Art. 1-2. *Tamże*.

²⁹ W *Regulaminie* z 1866 r. procedura usuwania alumna była opisana bardziej szczegółowo. Pierwsze sześć miesięcy pobytu studenta w Kolegium było okresem próbnym. W tym czasie, jak i przez cały okres kształcenia, studenci mogli zostać usunięci przez przełożonych z następujących powodów: poważnych problemów ze zdrowiem, które uniemożliwiałyby kontynuowanie studiów; braku dostatecznych postępów w nauce; braku powołania do stanu duchownego; nieprzestrzegania dyscypliny w Kolegium, mimo powtarzanych upomnień; postawy nieposłuszeństwa, nieopanowania w stosunku do przełożonych oraz zakłócania porządku w Kolegium; braku zadowalających postępów w kształtowaniu postawy i charakteru. Gdy zaistniała jedna z wymienionych okoliczności lub inne poważne racje, rektor, po wyrażeniu zgody przez kardynała protektora i zainteresowanego biskupa diecezjalnego, usuwał alumna z Kolegium. W sytuacji bardzo pilnej decyzji o wydaleniu z Kolegium, mogła wystarczyć tylko zgoda kardynała protektora, ale rektor był zobowiązany do powiadomienia właściwego ordynariusza o okolicznościach wydalenia alumna. Art. 2 pkt 14-15. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco*. s. 7.

przepisami i wykonywać je z wiarą oraz gorliwością. Alumn, który nie wypełniałby norm zawartych w *Statucie* i *Regulaminie*, co w konsekwencji przeszkadzałoby w odpowiednim przygotowaniu się do kapłaństwa, musiał być świadomy, że może zostać usunięty z Kolegium, zgodnie z kan. 1371³⁰. Postanowienia końcowe, jak wynika z treści dwóch ostatnich punktów, odnoszą się do dwóch omawianych dokumentów, czyli do norm zawartych tak w *Statucie*, jak i w *Regulaminie* Papieskiego Kolegium Polskiego³¹.

Zakończenie

Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie zostało utworzone w 1866 r. i jeszcze w tym samym roku otrzymało *Regulamin*, który, uwzględniając specyfikę tej instytucji, regulował jego status prawny i funkcjonowanie. W dokumencie tym obszernie określono prawa i obowiązki alumnów.

Przez prawie sto lat w zasadniczy sposób nie zmieniono tych regulacji, chociaż na przełomie XIX i XX w. wydano *Przepisy* i *Regulamin* dla alumnów, które zawierały normy i zasady postępowania dla studentów. Następnymi oficjalnymi dokumentami, które regulowały funkcjonowanie Papieskiego Kolegium Polskiego, były *Statut* i *Regulamin* zatwierdzone przez Stolicę Apostolską w końcu 1960 r. Wtedy Kolegium uzyskało kościelną osobowość prawną, pozostając nadal pod zwierzchnictwem papieża, który mianował rektora po wysłuchaniu opinii polskich biskupów. Władzę administracyjną w imieniu papieża sprawowała Kongregacja Seminariów i Studiów Uniwersyteckich. *Statut* przewidywał funkcję kardynała protektora i dwóch deputatów, którzy byli księżmi mianowanymi przez Kongregację na okres sześciu lat. Uregulowania prawne z końca 1960 r. jednoznacznie wskazują, że polscy biskupi zostali włączeni do sprawowania nadzoru nad funkcjonowaniem Papieskiego Kolegium Polskiego. Wraz z wejściem w życie *Statutu* i *Regulaminu* z 1960 r. zwiększył się wpływ Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich oraz biskupów polskich na funkcjonowanie Papieskiego Kolegium Polskiego, a zmniejszyła rola kardynała protektora i deputatów.

Od zakończenia II wojny światowej do Kolegium rozpoczęto przyjmowanie księży, a od roku akademickiego 1963-1964 zamieszkiwali w tej instytucji wyłącznie kapłani, którzy podejmowali studia specjalistyczne w papieskich uczelniach rzymskich. Kandydaci ubiegający się o przyjęcie do Kolegium musieli wyróżniać

³⁰ Can. 1371: „E Seminario dimittantur dyscoli, incorrigibiles, seditiosi, ii qui ob mores atque indolem ad statum ecclesiasticum idonei non videantur; itemque, qui in studiis adeo parum proficiant ut spes non affulgeat eos sufficientem doctrinam fore assecuturos; praesertim vero statim dimittantur qui forte contra bonos mores aut fidem deliquerint”. *CIC 1917*. „Acta Apostolicae Sedis” 9 II (1917) s. 266.

³¹ Pkt 52-53. *Regulae ab alumnis Pontificii Collegii Polonorum in Urbe servandae*. s. 14.

się odpowiednimi zdolnościami i nienagannym charakterem oraz cieszyć się dobrym zdrowiem i posiadać niezbędne siły fizyczne. Kandydata do Kolegium prezentował na piśmie jego biskup diecezjalny, zaświadczając, że posiada on wymagane cechy i predyspozycje. Nowością w procedurze przyjmowania studentów było wcześniejsze uzyskanie zgody prymasa Polski. W omawianych dokumentach pominięto zagadnienia dotyczące stypendiów, które biskupi polscy uregulowali w końcu 1963 r. oddzielnym dokumentem. Usunięcie studenta z Kolegium mogło nastąpić w przypadku, gdy nie był on w stanie opanować wymaganego zakresu wiedzy lub nie przestrzegał dyscypliny albo był niedbały w swoim zachowaniu. Wówczas rektor usuwał studenta z Kolegium, po wcześniejszym wysłuchaniu opinii dwóch deputatów i przekazaniu swojej decyzji zainteresowanemu ordynariuszowi.

STATUTES AND REGULATIONS OF POLISH COLLEGE
(PONTIFICIO COLLEGIO POLACCO) IN ROME OF 1960

S u m m a r y

After a lapse of nearly one hundred years from formation of Polish Papal College in Rome and giving it Regulations, the Holy See at the end of 1960 validated new Statutes and Regulations of this institution. The College obtained church legal personality, remaining under authority of pope who appointed rector after had heard opinion of Polish bishops. Administration power over College was exercised by Congregation of Seminars and University Studies.

Tłum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: Pontificio Collegio Polacco in Roma, seminarium duchowne, statuty, regulaminy.

Key words: Polish Papal College, seminary, statutes, regulations.